

VI MÄNSKOR

årgång 57

Pris 40 kr

nr 2 2004

Vem har makten över VATTNET?

Cancer eller kolera - arsenik i lagom mängd....

Varför kärnkraft?

VI MÄNSKOR

Nummer 2 2004

Redaktionsadress:

Vi Mänskor
Linnégatan 21B
413 04 Göteborg
Tel/Fax: 031 - 14 40 28
e-post zaida.hagman@spray.se

Ansvarig utgivare:

Evy Hagman

Redaktion: Aase Bang, Erni Friholt,
Zaida Hagman, Britt-Mari Olander,
Birgitta Tunovic

Omslag: Birgitta Tunovic

Prenumeration:

4 nr/år 150kr
Postgiro: 90 24 - 1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag,
men vi kan tyvärr inte
betala några arvoden.

Nästa nummer utkommer:
sept 2004

Manusstopp:
1 augusti 2004

Tryckeri:

PR-Offset, Mölndal

Innehåll:

Ledare	3
Vatten - en konfliktkälla som gäller liv och död	4-7
Kärnkraften motverkar alternativ energi	8-9
Göteborgs Sociala Forum och Världskvinnomarschens seminarium	10-11
Öppet brev till regering och riksdag	12
Arsenik i dricksvattnet	14-17
Kvinnors och naturens underordning - två sidor av samma mynt	20-21
Böcker	22-25
SKV -sidor	26-32

VATTEN -KVINNOR-FRED

**Seminarier och workshops under IKFF:s
världskongress 2 - 8 augusti 2004.
Nordiska Folkhögskolan i Kungälv**

En rapport om vattenförsörjningen i ett stort antal
länder och en redogörelse av och diskussion om
konfliktfrågor i världen med internationell
medverkan av WILPF-medlemmar.

Medverkande bl a Elisabeth Rehn, Johan Galtung .

IKFF/WILPF finns i ett 40-tal länder och är
remissinstans till FN.

Ring, skriv eller maila för mer information!

Ragnhild Svensson tel 031-55 10 21.

ragnhild_svensson@hotmail.com

Boel Bruce tel 031-20 57 00

boel.bruce@swipnet.se

eller besök: www.gbikff.se/WILPFeng.htm

"Det gäller jordens framtid"

En härlig försommardag i en stuga i Värmland. Vi sitter och fikar i skuggan av syrenhäcken, i rabatterna nickar löjtnanshjärtan och akelejer. I backen upp mot skogen trängs mer än femtio sorters vilda blommor (jag försökte räkna dem en gång). Göken gal i väster och koltrasten och sädesärlan hoppar omkring på gräsmattan. Rödhaken och flugsnapparens far i skytteltrafik till sina bon, och i den stora granen bakom huset huserar en hackspett.

Vi sitter i en idyll och vi njuter av varje ögonblick. Men helt lyckliga vågar vi inte vara. Är kanske det varma vädret orsakat av växthuseffekten? Koldioxidutsläppen ökar i Sverige, mer än i andra EU-länder, säger någon i radion. Är Golfströmmen på väg att ändras och är det sant att Nordpolen smälter?

Det har kommit många larmrapporter genom åren. Rachel Carsons skrev 1962 "Tyst vår" om gifternas katastrofala verkningarna på insekter och ogräs. Det blev en väckarklocka för många. Samma år kom "Mat för miljarder" av Georg Borgström, den handlade om jordens försörjningssituation. Han avfärdades som en domedagsprofet. Men utan forskare som dessa två hade det antagligen stått ännu sämre till på vår jord.

Nu har det kommit ännu en skrämmande bok, "The Long Summer: How Climate Changed Civilisation" av Brian Fagan. Han beskriver hur jorden i hundratusentals år ibland har blivit varmare och sen svalare igen. Jorden kan liknas vid en självreglerande värmepump, som långsamt ändrar klimatet, och biosfären har fungerat som regulator. Men idag accelererar tempot på grund av koldioxidutsläppen, växthusgaserna och raseringen av naturen. Och vi har inte lång tid på oss.

Här i Europa är det Golfströmmen som är kruset. Den bildades för 13 000 år sedan. För närvarande smälter Grönlands istäcke och rinner bort med samma hastighet som Nilen har när den tömmer sitt vatten i Medelhavet. Kanske Golfströmmen kan hejdas och jorden bygga upp ismössan på Nordpolen igen, men det kommer att betyda slutet på allt och alla norr om Marocko, enligt Fagan.

USA är den största boven. Bush vägrar att skriva under Kyoto-avtalet, samtidigt som det är fritt fram för amerikanerna att slösa med energi, genom låga besinpriser, luftkonditionering, ismaskiner osv. Som god nummer två kommer Kina, vars "tillväxt" bland annat skapar jättelika öknar på grund av vattenbrist. Grundvattnet där har på kort tid sjunkit med 36 meter.

Men vi i Sverige är inte utan skuld. Biltrafiken ökar, våra bilar är stora och energislukande och man har inte tillräckligt tagit fram alternativa energislag eller sparat energi.

Det kan verka futtigt att vi konsumenterna köper KRAV-produkter, källsorterar avfall och reser kollektivt, medan politiker på olika nivåer bygger motorvägar, uppmuntrar transporter över halva kontinenten och ger bygglov till externa köpcentra där mjölken fraktas från Tyskland. Men trots allt betyder vår insats något. "Tyst vår" ledde till förbud mot DDT, efter medveten kamp från gräsrotternas sida. Det är på tiden att vi åter organiserar oss - det gäller jordens framtid.

Aase Bang

Vatten, en konfliktkälla, som gäller liv och död

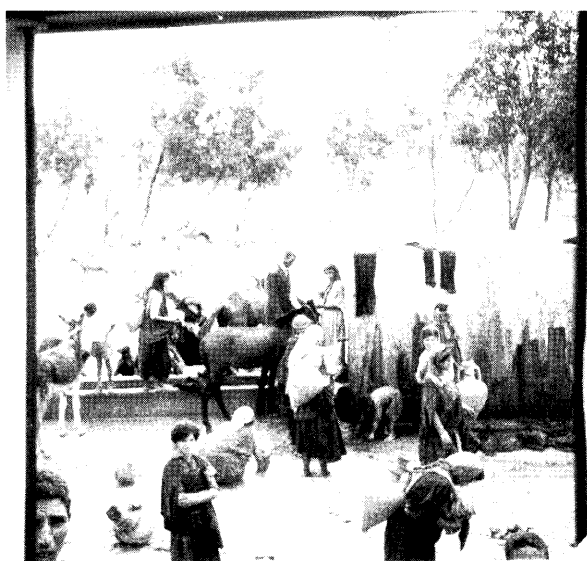

foto; Hossein Mahini

"I måndags kom det 12 mm regn!" En väninna berättade detta som en viktig nyhet per telefon. Vi hade några dagar tidigare diskuterat odlingsförhållandena i ett torrt jordbruksområde i norra Västergötland där hennes bror är lantbrukare. Gården ligger på slättmark med mycket god jordmån. Området är därför uppodlat sedan urminnes tider. På grund av ökande avkastningskrav utnyttjar bönderna numera ett konstbevattningssystem. Det gick inte längre att vara så beroende av 'naturens nycker'. Men trots allt

spelar regnvattnet en viktig roll. Det sänker produktionskostnaderna, åtminstone till dess att regnvattnet beskattas. Så länge som regnvattnet inte har 'magasinerats' i ett flodsystem eller en sjö kanske det undgår beskattning eller prissättning.

Telefonsamtalet kom morgonen efter att jag hade läst ett antal artiklar om enorma vattenförsörjningsproblem i några västafrikanska länder. För många människor i dessa områden är tillgången på vatten en fråga om liv eller död. Men det hade inte behövt vara så just där. De ansvariga i statsförvaltningen hade inte tagit hänsyn till vattentillgången, dess mängd och lokalisering, i den övergripande samhällsplaneringen. Om så varit fallet så skulle de ha kunnat hindra flyende människor från landsbygden att invadera redan alltför tätt befolkade städer.

Dessa förhållanden är exempel på hur människors livsbetingelser formas i mötet, ofta nog konfrontationen, mellan samhällsekonomiska system och tillgängliga ekosystem. I de nämnda västafrikanska länderna finns vatten att tillgå inom varje lands gränser. När ett flodsystem däremot rinner genom flera länder blir konflikterna numera allt allvarligare p.g.a. att länder uppströms leder bort vatten från flodfårorna eller stryker vattenmängden genom dammbyggen. I värsta fall sinar floderna så småningom nedströms. Detta är fenomen som existerar mellan många länder i världen, men det är inte så ofta som de uppmärksammas i pressen som de konflikthärdar de är.

Inom det nyligen utökade EU har nya flodsystem införlivats, som till och från har givit upphov till konflikter. 1977 slöt Tjeckien och Ungern ett avtal

om att bygga ett stort vattenkraftverk i Donau. Ungern bröt upp avtalet 1989. För att få ny information om dammbyggandet i Donau gick jag ut på nätet med sökorden 'dammar och Tjeckien' och hamnade i Riksdagens svar på en motion från kristdemokraterna angående säkerhetspolitik! För tillfället lämnar jag vattenproblematiken inom EU därhän.

"Vi har Coca Cola, Pepsi Cola, vi har många andra sorters Cola men vi har inget vatten i kranen."

I USA avleds vatten från Coloradofloden. Den är i princip tömd på vatten när den når Baja California i Mexico. I Mexico finns många industriorter med legotillverkning för utländska företag. Många har här så ont om vatten att spädbarn och småbarn i stället dricker Coca-Cola och Pepsi. Att det inte är en tillfällighet att dessa drycker erbjuds förklarar en årsredogörelse från Coca-Cola. "Alla vi inom Coca-Cola-familjen vaknar varje morgon upp i den trygga förvisningen om att varenda en av jordens 5,6 miljarder invånare kommer att bli törstig den dagen. Om vi gör det omöjligt för dessa 5,6 miljarder människor att klara sig undan Coca-Cola har vi säkrat våra framgångar i många år framöver. Att göra någonting annat är uteslutet." (Shiva, s.122). Effekten av denna vattenbrist får förödande konsekvenser. "Vi har Coca Cola, Pepsi Cola, vi har många andra sorters Cola men vi har inget vatten i kranen," yttrade Kamla Basin, New Delhi, redan vid FNs fjärde kvinnokonferens i Peking, 1995.

Israel ockuperar Golanbergen, som är tillrinningsområde för floden Jordan, som rinner söderut och bildar gräns mellan Jordanien och Västbanken. Genom att också ockupera Västbanken kontrollerar Israels regering betydande vattentillgångar. Israel utnyttjar cirka 80 % av Västbankens vatten och utsätter därmed palestinierna för enorma påfrestningar vad gäller tillgång till vatten.

Vattentillgång är en viktig komponent i länders politiska förtryckarmekanismer. Vissa länders behov av jordbruksprodukter och elektrisk energi styr vattenmarknaden. Cirka 75 % av världens vattenuttag går till konstbevattning. 1/6 av all åkermark är konstbevattnad. Den del som finns i utvecklingsländerna bevattnas ofta på ett ineffektivt sätt, bl.a. på grund av den stora avdunstningen. Å

andra sidan gynnar det industriella jordbruket vattenslöseri indirekt genom att vattnet betraktas som en billig naturresurs. Dessutom övergår man alltmer från organiska gödningsmedel som är vattensnåla, till kemiska som är vattenkrävande. Jord utan organiska ämnen förlorar förmågan att behålla fuktighet. Effekten av konstbevattningen blir vattenbrist, ökenspridning och förstörda jordar bl.a. genom saltbildning. Majs, durra (sorghum) och hirs är mycket vattneffektiva växter. Hirs klarar 75-procentig uttorkning av jorden. För samma mängd vatten ger durra 4,5 gånger mer protein än ris och det kan ge 3 gånger större skörd än ris. Under den gröna revolutionen satsade man på vete och ris! Nu i genmanipulationens tidevarv står framför allt majs och ris i fokus.

“Vem har makten över vattnet? Vem sätter priset?”

FN utsåg 1980-talet till vattnets decennium. Avsikten var att varje människa år 1990 skulle ha tillgång till friskt vatten, högst 400 meter från hemmet. Kvinnor i världen skulle inte längre behöva ägna halva dagen eller mer åt att hämta vatten. Löftet har inte uppfyllts. I FNs millenniemål för en bättre värld ges därför ett nytt löfte. ”Fattigdom och hunger ska halveras till 2015”. Även detta mål har man nyligen ruckat på. Ett effektivt bidrag till målets uppfyllelse skulle EU kunna stå för genom att ta bort subventionerna inom jordbrukssektorn.

På ett personligt plan skulle vi kunna fundera på vårt

förhållande till buteljerat vatten. I Sverige dricker vi allt mer kolsyrat vatten, även smaksatt med många olika slags smakämnen. Sedan 1986 har konsumtionen ökat från 8 till 18 liter per invånare och år. Kvinnor dricker mer än män. Förbrukningen ger inte bara mer transporter utan också nya berg av plastflaskor, från fossilt bränsle.

På grund av miljöförorenningar växer efterfrågan på rent vatten, något som de globala företagen utnyttjar i sin ’tillverkning’ av vatten. I Indien är tillväxten på marknaden 50-70 procent per år. Detta aktualiserar hur olika naturresursen vatten definieras; som allmän egendom eller som kommersiell produkt? Vem har makten över vattnet? Vem sätter priset?

Världsbanken rekommenderar privatisering av kommunala vattenverk. När detta skedde i Bolivia 1999 steg vattenräkningarna med cirka 20 dollar för arbetare som hade medellöner på 100 dollar per månad. En medborgarallians skapades till försvar för ’vattnet och livet’. Deras aktioner, generalstrejk, protestmöten m.m. fick företaget Aguas del Thuari att lämna landet. I bl.a. Chile, Mexico, Malaysia, Nigeria och Sydafrika pågår långtgående privatiseringsprogram med Världsbanken som pådrivare. Människans demokratiska rättighet till vatten åsidosätts i allt fler länder och detta ser jag som en privat beskattning av dricksvattnet.

I "Väckarklocka" (1941) publicerade Elin Wägner ett "Program för en funktionalistisk fattigdom", med undertiteln "Kan man nå hög levnadsstandard med minskade inkomster?" Den första programpunkten av tio lyder: "Gott vatten, filtrerat av naturens eget reningsverk, en grusås. Det skall helst ha legat öppet för luft och sol". Det finns också en punkt för ett rättvisemärkt jordbruk! "Först då man hade lika klara besked om hur människorna som arbetade i livsmedelsbranschen levat som hur djuren och växterna haft det, kunde man tala om hög levnadsstandard. Så länge det klubbade nöd och tårar vid aprikoserna, kaffet och apelsinerna som vi serverade, låg vi djupt under en människovärdig levnadsstandard."

Apropå detta så funderar jag på om jag själv skulle orka bära hem det vatten som jag använder under ett dygn från en källa som ligger 400 meter hemifrån.

"Om man orkar bära 20 l vatten i taget,
Om man kan gå 400 m fram och tillbaka på en kvart,
Om det tar 5 minuter att få upp vattnet ur brunnen, och
Om man vill vila eller göra något annat 10 minuter mellan
vattenhämtningsomgångarna, är i så fall förflyttningsskapaciteten 20 liter i halvtimmen eller 200 liter på 5 timmar. Detta är avsevärt mindre än vad en svensk gör av med per dygn."
ur På tal om fysik, Bodil Jönsson, 2003

Källor:

Krig om vattnet, plundring och profit, Vandava Shiva, 2003

www.carlsberg.se

www.omvarldsbilder.se/2004/040527.html

Birgitta Rang

KÄRNKRAFTEN MOTVERKAR ALTERNATIV ENERGI

Sverige behöver en marknad för ny energiteknik

AV LARS LINDSKOG

Den allmänna opinionen i Sverige påstås bli allt mera kärnkraftsvänlig. Enligt senaste undersökningen anser 46% att kärnkraftsavvecklingen skall stoppas tills dess att alternativ energiteknik finns tillgänglig så att användningen av fossila bränslen kan undvikas. Kärnkraften representerar emellertid idag en helt föråldrad teknikform, som medför en rad allvarliga miljöproblem i hela kärnbränslekedjan från uranbrytning till avfallshantering och alternativen finns redan tillgängliga och består av helt ny teknik för produktion och effektivare utnyttjande av elenergi i samhället.

Vårt grannland Danmark har gått före som ett mycket gott exempel med sin vindkraftsindustri, som idag ger cirka 22 000 arbetstillfällen till Danmark! 90 procent av produktionen av vindkraftverk går på export. Detta hade varit omöjligt om inte Danmark hade haft en stor inhemsk marknad. Elproduktionen från dansk vindenergi motsvarar idag den från en Barsebäcksreaktor och täcker 17 procent av Danmarks elbehov. Dansk vindkraft betyder p.g.a. exporten oerhört mycket för miljön långt utanför Danmarks egna gränser vilket är viktigt, eftersom alla koldioxidutsläpp drabbar världen globalt.

Sverige räknas bl.a. som världsledande inom solcellstekniken mycket beroende på forskningen vid Ängströmlaboratoriet i Uppsala. Här finns en del av Sveriges framtida exportprodukter om bara regering och riksdag ger sitt fulla stöd genom att stimulera en rejäl inhemsk efterfrågan på dessa, vilket är en förutsättning för svensk export. Gör vi inte detta kommer snart industriföretag i andra länder att ta hand om de svenska innovationerna och vi kan missa chansen till en svensk produktion och många nya arbetstillfällen.

Visst behövs mer forskning, men redan idag finns tekniken framme som möjliggör att vi kan ställa om energiproduktionen i vårt samhälle. Hoten mot dessa teknikformer är först och främst en utbredd okunnighet

och ovilja att tänka i nya banor hos många politiker och opinionsbildare.

Ett exempel på detta är de långt gångna planerna på en femte kärnreaktor i Finland. Denna är tänkt att leverera elenergi motsvarande tre Barsebäcksreaktorer och bli världens största reaktor. Byggs en sådan och tillåts dumpa ut sin elenergi på den nordiska elmarknaden, riskerar detta att försvåra och försena etableringen av miljövänlig energiteknik, vilket självklart bör undvikas.

Inriktningen av vår och övriga industriländers energipolitik kommer att få ett avgörande inflytande över vilka energiformer utvecklingsländerna kommer att satsa på. Om inte andra energiformer än kol och olja står till buds kommer dessa länder att öka sina utsläpp av växthusgaser högst väsentligt i framtiden.

Kärnkraft är oftast en helt orealistisk energikälla för dessa länder eftersom den kräver enorma grundinvesteringar och därmed stora krav på avkastning. Vidare krävs politiskt stabila, högteknologiska samhällen med ett väl utvecklat säkerhetstänkande.

Mycket få utvecklingsländer uppfyller dessa krav idag, varför behovet av väl utprovade, alternativa former för produktion och användning av elenergi är enormt. Sådana energiformer kan Sverige vara med att skapa om vi inte förstör vår egen elmarknad med hjälp av ytterligare satsningar på dyr och miljöfarlig kärnkraft. Med samhällets stöd finns här en verklig potential för Sverige och svensk industri redan idag.

Lars Lindskog

“Dansk vindkraft betyder p.g.a. exporten oerhört mycket långt utanför Danmarks egna gränser, vilket är viktigt eftersom alla koldioxidutsläpp drabbar världen globalt”

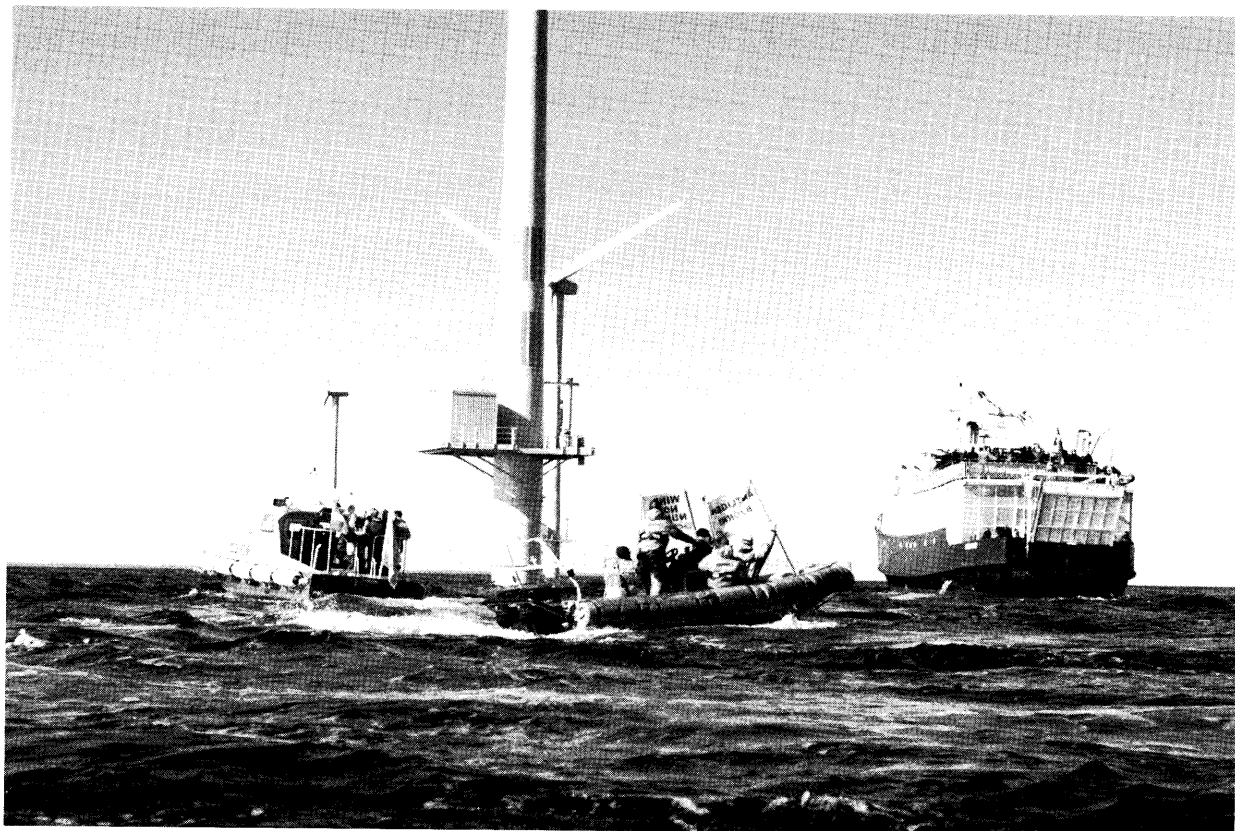

Foto:Greenpeace/Dick Gillberg

Bildinformation: 21 mars 2001 Greenpeace välkomnar den nya vindkraftsparken vid Utgrunden i Kalmar sund och krävde samtidigt att Svenska regeringen gör det lättare att etablera nya vindkraftparker i Sverige. Brevet överlämnades till dåvarande näringsminister Björn Rosengren av Per Stenbeck Greenpeace

“Sverige räknas bl.a som världsledande inom solcellstekniken mycket beroende på forskningen vid Ångströmlaboratoriet i Uppsala.”

Rapport från GÖTEBORGS SOCIALA FORUM 15-16 maj 2004

Av Ola Friholt

”Vi måste förnya vårt sätt att tänka! Hur länge ska vi bara svälja att politikerna ogenerat talar om två tredjedelssamhället som ett faktum?

Betyder detta att vi långsamt ska förinta den sista tredjedelen?

Idag pågår en låtsad rehabilitering till en rent teoretisk arbetsmarknad. Dagens samhälle ställer upp på aktivitetsgaranti, som i praktiken är en meningslös lekterapi för vuxna.

Detta är ännu en kränkning ovanpå utslagningen.”

Harriet Otterloo, som uttalat ovanstående, förespråkar en livstidsgaranti för alla medborgare, ett existensbidrag som utgår enligt parollen ”Solidaritet, samarbete, måttlighet”. Bort med hyckleriet om en arbetsmarknad för vilken man måste stå till förfogande trots att det är uppenbart för alla att ingen plats finns.

Caroline Runesdotter var andra talare inför detta auditorium, som samlats på Arbetarrörelsens Folkhögskola vid Järntorget i Göteborg under den första av två programfyllda dagar med namnet Göteborgs Sociala Forum.

Caroline tillhör grundarna av nätverket mot krig som växte inför och under USAs och Englands överfall på Irak. Hon pekade på hur den svenska utrikespolitiken förfallit under de senaste åren.

Hur ska nätverkets krigsmotstånd utvecklas vidare idag? Och vad kan åstadkommas på sikt?

Vi vet att Iraks fängelser är överfyllda liksom provisoriska fängelser i flyghangarer och i Bagdads stadion, där 70 000 fångar tros vara inhysta under vidriga förhållanden. Fångarna är isolerade och rättslösa. Vi känner till massmorden i Falluja, där USAs armé, flyg och krypskyttar sköt ihjäl alla som syntes till. Arbetslösheten i landet drabbar mellan 35 och 70 procent av de arbetsföra.

Livsmedelsransonerna har drastiskt minskats. Landet är smittat med flera hundra ton utarmat uran. Sjukvården saknar mediciner. Och i allt detta bidrar Sveriges regering med utbildning av poliser! Dessutom tillåts sverigebaserade vapentillverkare (Bofors) sälja pansarvärnsvapen till USA... Hur ska folkliga proteströrelser gå vidare i denna sörja?

Ett viktigt inslag i Göteborgs Sociala Forum var Världskvinnomarschens seminarium presenterat av Erni Friholt :

Världskvinnomarschen är en relativt ung företeelse bland alla kvinnomarscher, manifestationer och konferenser som hållits genom årtiondena.

Den startade i Kanada 1995 som en liten rännil som blev en bäck, som blev en flod och som blev känd under namnet Bread and Roses March.

Vi marscherade tvärs genom landet och hade kanske hoppats på 3000 deltagare. När vi kom fram var vi 35 000!, berättar kvinnorna som var med. Sedan åkte de till Beijing till FNs kvinnokonferens samma år och lanserade där sin idé om att upprepa denna framgång, nu på global nivå.

Och år 2000 var vi där. Det nya milleniet skulle bli fritt från fattigdom, fritt från våld mot kvinnor. Vi

skulle bli så många så att det till slut blev omöjlig att nonchalera våra krav... Fyra år har gått sedan dess och nu förbereds en ny stor världsomspännande marsch till nästa år.

Världskvinnomarschen har kallats en oåterkallelig rörelse... och förvisso, så känns det.

Vi är på gång mot fattigdom och mot våldet mot kvinnorna – och ingen ska stoppa oss!

Men inte heller vår Världskvinnomarsch av märke år 2005 kommer i sig att avskaffa fattigdomen eller utrota våldet mot kvinnorna.

MEN vi säger unisont att det som är tycker vi inte om, att det måste och kan förändras – att en annan värld är möjlig! Och att det är ett långsiktigt arbete.

Och det går om tilliten till den egna förmågan sprids till många, om vi förmår tända hopp hos många, om vi kan bilda en kraftig opinion som ska kunna rubba politiker och företag och andra som värnar det traditionella systemet.

Att bekämpa fattigdomen – och då tänker jag mera på den globala fattigdomen – som statistiskt upplyser oss om att 2/3 av världens befolkning är fattig eller extremt fattig, att 40 000 barn dör varje dag i onödan och att detta kräver en kraftig omfördelning av resurserna i varje land och mellan länderna, en total omdaning av Världshandelsorganisationen, en demokratisering av Världsbanken. Och av oss kräver det solidaritet, att till exempel helhjärtat stödja och utöva en solidarisk handel...

Att bekämpa våldet mot kvinnor – både globalt och lokalt – kräver en gigantisk förändring bort från manssamhällets nedärvda värderingar och hän till en allmänmänskligt orienterad värdeskala. Vi måste tvinga fram en efterlevnad av de internationella konventioner och lagar som faktiskt finns och som världssamhället redan antagit – t ex den att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter!

Världskvinnomarschen är ett gräsrotternas globala kampanjnätverk. Den är också en process som lever på alla nivåer. Den anpassar sig till de lokala behoven, men försöker stärka den internationella sammanhållningen genom lokala, nationella och globala möten, nu också via nätet. Marschen har också redan spelat en stor roll i de Sociala Fora som hållits i Porto Alegre och nu senast i Mumbai. I Paris i höstas anordnades ett kvinnoforum som inledning till det Sociala Forumet där.

En stor sak som arbetades fram vid mötet i Indien förra våren är skrivningen av ett Manifest, ett "Women's Global Charter for Humanity", något liknande FNs Mänskliga Rättigheter med kvinnoperspektiv. Den presenterar ekonomiska, politiska, sociala och kulturella alternativ som ska ligga till grund för den värld vi vill bygga.

Den slutliga versionen kommer att antas vid Världskvinnomarschmötet i Rwanda i december i år. Och med denna allas vår "lilla röda" i högsta hugg beger vi oss ut på det stora äventyret av en världsmarsch nästa år.

Det ska bli en stafett som tar sin början i Brasilien den 8 mars. Från mars till oktober marscheras det sedan från kontinent till kontinent, från land till land, från by till by. Hur ska vi göra i Sverige??? Från Tretriksroset till Ystad kanske, eller tvärtom?

Under tiden ska vi också framställa en bit lapptäcke som ska sys ihop till flera gigantiska täcken. Ett ska vi sedan ta med till Afrika, förmodligen Rwanda, där avslutningen av Världskvinnomarschen år 2005 ska ske. Liksom år 2000 den 17 oktober med parallella manifestationer i alla länder. Lapptäckena är sedan tänkta att skickas runt på turné till fortsatta möten, fram till år 2010 kanske?

Vid alla våra kommande möten ska vi diskutera vad och hur vi ska gå tillväga här i Sverige. Ett gemensamt möte med Stockholmsgruppen blir den 9 oktober i Stockholm.

Hör av er till vk-marschen@yahoogroups.com med idéer och tala om, om ni vill ha våra utskick i fortsättningen.

Erni Friholt

Öppet brev till regering och riksdag

Kvinnofridslagarna på 1200-talet var uppteckningar av ännu äldre oskrivna lagar. De har efterträtt av allt modernare lagar genom århundradena.

Enligt en aktuell Amnesty rapport anmäldes tjugotusenfyrahundra fall av kvinnomisshandel i Sverige. Varje vecka mördas en kvinna av en närstående man. Varje timme våldtas fyra kvinnor. Det nedrustade rättsmaskineriet orkade åtala endast tjugofyra procent av anmälda fall. Och av 2560 anmälningar om våldtäkt dömdes endast 6 procent. En rättsskandal!

Den 11 september 2001 raserades den rika världens maktcentrum på Manhattan. Omedelbart stiftades stränga terroristlagar, och de följdes av spaningsinsatser av aldrig skådat slag. När makten känner sig hotad saknas aldrig resurser. När kvinnor hotas saknas alltid resurser.

När ska vänner och grannar ta sitt ansvar?

När ska Sveriges regering och riksdag besluta om krafttag mot de terrorister som dagligen hotar kvinnor och barn i Sverige? Frågar Fredsrörelsen på Orust, samlad till årsmöte den 24 april 2004, åttahundra år efter Birger Jarls lagar om kvinnofrid.

Fredsrörelsen på Orust kräver att kvinnofridsdomstolar med egna utredningsresurser omedelbart inrättas i Sverige och att en kommande europeisk grundlag måste omfatta inrättandet av kvinnofridsdomstolar.

Enligt uppdrag

Erni & Ola Friholt.
Fredsrörelsen Orust

Amnestys rapport om mäns våld mot kvinnor i Sverige

”Våld mot kvinnor är inte normalt, inte legalt eller godtagbart, det kan aldrig ursäktas eller rättfärdigas”, skriver Amnesty i en uppmärksamman rapport. ”Mäns våld mot kvinnor i en nära relation är inte en privatsak utan angår alla i samhället, från politiker och makthavare till grannar, vänner och anhöriga. Våldet är en fruktansvärd kränkning både fysiskt och psykiskt - ett brott mot de mänskliga rättigheterna”.

Mörkertalet är stort och uppskattningsvis är det bara en fjärdedel av alla misshandelsfall som anmäls till polisen. Sannolikt är siffran ännu lägre när det gäller mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

De polisanmälda misshandelsbrotten mot kvinnor ökade med nästan 40 procent under 1990-talet. Under 2003 anmäldes 22 400 fall, av dem gällde 16 780 ”misshandel av bekant”. Två tredjedelar, drygt 11 000, gällde misshandel av kvinnor i nära relationer.

Samtidigt som antalet anmälda ökade, minskade antalet fall som ledde till åtal för misshandel mot kvinnor under 1990-talet. Under 2002 ledde endast 24 procent av anmälningarna till åtal.

År 2003 gjordes 1849 anmälningar om grov kvinnofridskränkning - en ökning med 18 procent jämfört med 2002.

Sedan lagen om besöksförbud antogs 1988 har antalet anmälningar ökat från 300 till 7 806 under 2003, av dem beviljades 3 741.

Under 2003 fortsatte anmälningar om sexualbrott att öka, och 2 560 brott rubricerade som våldtäkt anmäldes. Endast 145 personer dömdes för våldtäkt, vilket utgör knappt sex procent av de anmälda fallen.

Varje år utsätts ungefär 20-40 kvinnor för dödligt våld i Sverige.

Tusen takk for enorm innsats!

Bestemødrene slutter å demonstrere foran Stortinget.

Få ting i den internasjonale fredsbevegelsen inspirerer meg så ofte og mye som alle disse kloke og aktive godt voksne kvinner. Enten jeg treffer dem på et torg i Buenos Aires, kledd i sort i Tel Aviv, som soldatmødre rundt et bål i Grozny eller som bestemødre ved Stortinget i Oslo så blir mine batterier ladet og den alltid truende pessimismen forsvinner som dugg for solen.

Energien, pågangsmotet, viljen og kraften er smittsom og gir meg så vel tankestillere som arbeidslyst.

Det er ikke mye jeg er stolt av som nordmann når jeg har fartet verden rundt i senere år. Men to saker nevner jeg ofte i mine foredrag og samtaler: Laerestreiken mot Quisling og Bestemødrene mot Atomvåpen! Dere har vært en del av en global

tradisjon der modige kvinner har irttesatt karrierelystne menn og deres livsfarlige, dyre "leketøy".

Den innsats og utholdenhet dere bestemødre har vist gjennom alle år og i alle vaer er et eksempel til etterfølgelse for oss alle.

Selv om markeringen foran Stortinget nå avsluttes så vet jeg at mange av dere er til å stole på ved neste korsvei. Flere av dere har også fostret en ny generasjon aktivister som bevegelsen vil ha stor glede av i fremtiden. En stor klem og en varm takk fra en beundrer!

Jörgen Johansen

Ur Ikkevold nr 2 desember 2003.

"Ikkevold" utges av Folkereising mot krig. Jörgen Johansen är dess redaktör från och med 2004

Bestemödrarna i Göteborg vid EU-toppmötet

Foto: Erni Friholt

Cancer eller kolera?

AV BODIL ESPING
lärare i naturkunskap
och miljö

Arsenik i dricksvattnet i Bangladesh

En av världens värsta förgifningskatastrofer

Arsenikförgiftningen i Bangladesh och Väst-Bengalen har varit känd i ungefär nio år. Hösten 1998 blev den nyhetsstoff i massmedia. Sedan dess har i Sverige bara specialtidningar skrivit om den då och då. Det stora antalet drabbade, minst 70 miljoner människor, gör att mycket större uppmärksamhet borde ägnas frågan.

Jag bodde i Bangladesh tillsammans med min man under ett år 1978-79. Min man arbetade som byggnadsingenjör åt Frikyrkan Hjälper, numera Diakonia, och byggde skolor på landsbygden i norra delen av landet. Förutom skolan fick byn en borrhälsbrunn. Alla som arbetade med bistånd i Bangladesh visste att en borrhälsbrunn innebar rent friskt dricksvatten, i motsats till det vatten som fanns i floder, dammar och grävda brunnar. Diarré, kolera, dysenteri och gulsot är sjukdomar som ofta drabbar dem som inte får rent vatten.

UNICEF borrhälsade miljontals brunnar under ett tiugotal år för att rädda människoliv. Ingen hade en aning om att vattnet på vissa platser, av helt naturliga orsaker innehåller stora mängder arsenik. Dessa mängder är ibland så stora att normal konsumtion av dricksvatten på några års sikt ger hudsjukdomar, småningom förtidig död. Vi ville alla väl men det blev fel.

Det kemiska grundämnet arsenik

Arsenik känner vi som ett gift. Det finns dock en annan sida av saken: arsenik behövs som ett spårämne i levande celler för att de ska kunna bilda protein. Vuxna behöver 12-25 mikrogram per dag. Brist på arsenik ger dålig tillväxt, låg fertilitet och ökad risk för fosterdödlighet. Eftersom arsenik finns i låg koncentration i vatten brukar sällan bristsymptom uppstå. Det gränsvärde som WHO har satt är 0.01 mg per liter men många länder använder det tidigare gränsvärdet 0.05 mg/l. Även

det lägre värdet är högt ur hälsosynpunkt men det är svårt att upptäcka lägre nivåer med nuvarande testmetoder.

Arsenik är i jordskorpan bundet till svavel och vissa metaller. Det är en vanlig biprodukt vid metallframställning. Sverige har stor produktion av "vit arsenik" i samband med metallutvinning. Detta ämne ingår i bekämpningsmedel mot skadeinsekter och träröta. Arsenik används också i stållegeringar. Det har använts i mediciner mot syfilis och sömnsjuka.

Höga halter av arsenik i grundvatten finns i delar av Argentina, Bangladesh, Chile, Ghana, Indien, Kina, Mexiko, Mongoliet, Taiwan, Ungern och USA. I Sverige finns små områden i Bergslagen och Västerbotten med halter som överstiger WHO: s gränsvärden.

Bangladesh geologi

Berggrunden i Bengalen, alltså Bangladesh och Väst-Bengalen, är täckt av sediment som lagrats sedan den senaste istidens kulmen. Sedimenten består av olika lager som avsatts i havet. Den kustslätt som bildades kallas idag Gangesdeltat, efter floden Ganges. Under istiden var havsnivån mycket lägre än idag eftersom mycket vatten var bundet i isarna vid polerna och glaciärer på de höga bergskedjorna. Ursprunget till sedimenten är Himalayas berg. Under vissa perioder av deltabildningen höjdes havsnivån för att senare åter sjunka. Den växtlighet som fanns på deltat kom att täckas av nya sedimentlager när havsnivån steg igen. Avsättningen av sediment pågår fortfarande. Den arsenik som orsakar katastrofen i Bangladesh antas komma från Rajmahal Hills i Bihar nordväst om Bengalen. Floderna meandrar, dvs. ändrar lopp. Sediment flyttas därmed omkring och det gör att områden med arsenik är på olika nivåer på olika platser. Två brunnar som ligger nära varandra kan av den anledningen ha olika mängder arsenik i vattnet.

Giftets uppkomst

Dricksvattnet blir giftigt när järnhydroxid (rost) som finns i sedimentens lera och sand tillsammans med arsenik släpper taget om arseniken när vattnet får mindre syre i sig. Det blir syrebrist i sedimenten därför att de gamla växterna släpper iväg sitt kol när de bryts ner. (Kol och syre blir som vanligt koldioxid som sakta sipprar upp till atmosfären eller som binds i karbonat och blir nytt berg på mycket lång sikt.) När järnet inte längre håller arseniken till sig får vattnet löst arsenik i sig. Giftigheten hos vattnet beror på halten arsenik och hur länge det har haft kontakt med luftens syre.

Lite geografi

Bangladesh är ett fattigt land med stor befolkning: 133,6 miljoner människor på en yta som är en tredjedel av Sveriges. Sedan landet bildades 1971 har det varit beroende av internationellt bistånd för stora delar av sin ekonomi. Den största exportprodukten var tidigare jute. Denna fiberväxt har drabbats av minskad efterfrågan genom ökad användning av konstfiber. Ris är stapelföda i Bangladesh och risodling är en viktig sysselsättning. Det tropiska klimatet gör att man kan ta tre skördar om året på konstbevattnade fält. Nederbörden är i genomsnitt mer än 2000 mm per år och faller under maj till oktober. (I Sverige faller i genomsnitt 700 mm ganska jämnt fördelat året om.) Hårt arbete i hett klimat gör att man ofta dricker 5-6 l vatten per dag. Ris kokas i vatten och som alla vet kokar vattnet in, vilket betyder att allt som fanns i kokvattnet finns i riset man äter. Den normala riskkonsumtionen är 0.5-1 kg/dag.

Upptäckt av arsenikförgiftningen

1983 upptäcktes flera fall av hudsjukdomar som tydde på arsenikförgiftning. Under ytterligare några år kom även patienter från Bangladesh med samma symptom: pigmentförändringar på överkroppen, armarna och benen, hyperkeratos på handflator och fotsulor. När man utesluter andra orsaker togs prover på det vatten patienterna drack och man kunde då bekräfta antagandet om arsenikförgiftning. Alla drack vatten från borrhållar. Sådana brunnar har använts i Bengalen sedan 1940-talet. Dessförinnan användes grävda brunnar. Numera dricker 95 procent av befolkningen vatten från borrhållar. Den tid det tar att utveckla

symptom på arsenikförgiftning beror på vilken dos du får i dig. Att människor vänder sig till läkare för hudsjukdomar beror på att det är tecken på låg status att ha synliga fläckar och mörk hy. Trötthet och värk, och diarré som också kan orsakas av arsenikförgiftning är symptom på relativt normala sjukdomar i Bangladesh. Fläckar associeras däremot med lepra, spetälska, som orsakar fysisk och social isolering.

Undersökningar har visat att Bangladesh har de största problemen med arsenik i dricksvattnet. Så många som 77 miljoner människor kan riskera sin hälsa genom att dricka vatten med halter över 0.05 mg/l. I Väst-Bengalen antas 1.5 miljoner vara utsatta.

Sjukdomar

Akuta och kroniska arsenikförgiftningar har olika sjukdomsbilder. Akut förgiftning leder till häftiga kräkningar och diarréer. Detta leder till att vätskebalansen rubbas och döden inträffar när kroppen drabbas av cirkulationssvikt. De sjukdomar som beskrivs nedan kommer av långvarig förgiftning i doser som inte är direkt dödande.

Hudförändringar är vanliga symptom vid många sjukdomstillstånd. Om det förekommer både melanos, mörka fläckar, och hyperkeratos, kraftiga förhårdnader på handflator och fotsulor, hos patienten är dock arsenikförgiftning vanligast. Minst två års exponering med 0.2 mg/l krävs för att melanos och keratos skall uppstå.

Eftersom det tar tio till tjugo år av exponering innan hudcancer debuterar har man ännu inte så många fall i Bangladesh att hänvisa till. I Taiwan har en stor population undersökts och man har där kunnat finna ett klart samband mellan arsenikkoncentration i dricksvatten och hudcancer. Medelhalten var 0.5 mg/l vatten och vid 60 års ålder hade en av tio personer utvecklat hudcancer. Det finns inget som tyder på att risken att utveckla hudcancer på lång sikt skulle vara mindre i Bangladesh än i Taiwan.

Cancer i inre organ

Rapporter om cancer i urinblåsa, lungor, njurar och lever har kommit från drabbade områden. Naturvårdsverket (EPA) i USA beräknar att risken att dö i någon av dessa cancerformer är så hög som 13 av 1000 personer som dricker den i

USA tillåtna halten 0.05 mg/l under lång tid. Med tio gånger högre halt: 0.5 mg/l är risken att dö av cancer i dessa organ 13 procent. Vid fortsatt exponering kan man förvänta höga tal av invärtescancer i Bangladesh eftersom så många människor redan visar symptom på arsenikförgiftning.

Att exponering med arsenik ökar dödligheten i åldersdiabetes har visats i svenska undersökningar i kopparsmältverk och glasbruk. Ökningen var måttlig. I Bangladesh har man kunnat se en fyra gånger högre risk att drabbas av diabetes efter exponering med arsenikhaltigt vatten. Efter att man tagit hänsyn till ålder, kön och BMI (body mass index) var riskökningen ännu större. Bengaler är sällan överviktiga och genomsnittsåldern låg.

Åtgärder

Att Bangladesh är ett fattigt överbefolkat land med lågutbildad befolkning gör det svårt att snabbt komma till rätta med problemet. Alla måste få arsenikfritt dricksvatten för att få ett slut på katastrofen. De som länge druckit vatten med höga halter kommer säkert att bli sjuka ändå. De som har utvecklat sjukdomar behöver vård.

När fall av arsenikförgiftning upptäckts måste vattnets arsenikhalt undersökas, helst i fält. Brunnen måste småningom plomberas och rent arsenikfritt vatten från annan källa ersätta det giftiga. Om man på ett enkelt sätt renar vattnet, t.ex. genom att låta det stå ett par dagar och oxidera i en kruka, vilket sänker arsenikhalten med 80 procent, riskerar man att folk i alla fall får för stora mängder i sig på sikt. Det finns även kemiska tillsatser som faller arseniken men dessa kräver utbildning, träning och övervakning. Att blanda lateritjord i vattnet faller ut arsenik. Laterit kallas den röda jordart som är typisk för tropiska länder. Den har högt järninnehåll. De giftiga rester som bildas måste tas omhand för att inte förvärra problemet.

Man har försökt att borra mycket djupa brunnar på 200 m och det verkar fungera på de ställen där det skett. Dessa brunnar blir betydligt dyrare än de som sätts ner för hand av lokala borrhälsare till 20-30 m.

Att återgå till grävda brunnar är ett alternativ. Dessa är fria från arsenik eftersom vattnet syresätts av luften. Kokning av vattnet krävs dock på grund av risker för kolera och andra infektioner. Detta

gör att man behöver bränsle, som är dyrt. Att använda borrhälsare till bevakning av åkrar är troligen inte farligt för den som vadar i vattnet vid till exempel plantering av ris.

Sjukvård

Rent vatten är den behandling som bör ges i första hand. Eftersom kunskap saknas om annan effektiv behandling ska rent vatten fortsätta att vara den viktigaste medicinen. Därefter skall patienterna övervakas så att de i fortsättningen inte dricker arsenikförgiftat vatten.

Det finns en förhoppning om att man skall kunna ta in något ämne som fångar upp den inlagrade arseniken och tar med den ut via urinen. Ett sådant verksamt ämne kallas kelat. Ett kelat skulle kunna bygga in arsenik i en ny molekyl. Även om det skulle kunna fungera kräver det att patienten inte får i sig av det förgiftade vattnet. Forskning behövs.

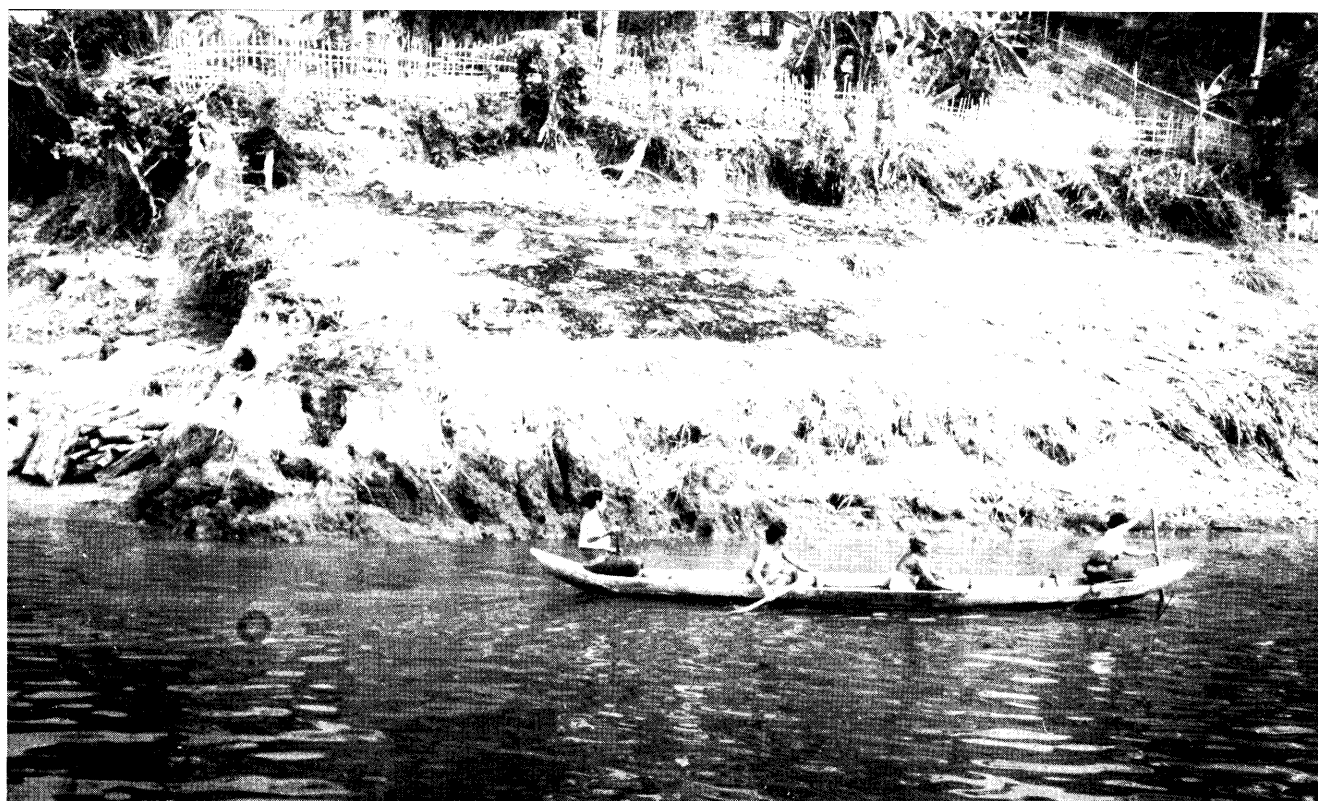
Cancer som beror på arsenikförgiftning påverkas av patienternas näringsstatus. Särskilt vitamin A är bra för huden. Multivitamintabletter bör ges till patienter med hudsjukdomar. För att se om det är effektivt bör forskning ske. Näringsrik kost är naturligtvis viktig.

Hyperkeratos är smärtsamt och ger också risk för hudinfektioner. Salvor bör ges för att verka uppmjukande och för att ta bort svampinfektioner. Urinprov och blodtryck skall tas.

Sammanfattning

Katastrofen med dricksvattnet i Bangladesh är så stor att det är svårt att begripa varför det är så tyst om den. Över 70 miljoner människor är drabbade. Beror det på att de inte har så stor köpkraft som vi i väst, att våra massmedia inte skriver mer? WHO och UNICEF har bra information på sina hemsidor men Sida skriver inget på sin Bangladesh-sida. Pengar behövs till forskning om kontrollmetoder och reningsmetoder, till utbildning, träning, övervakning, medicin, odlingsmetoder, eventuell anrikning av arsenik i näringsvävar. Pengarna skall komma från dem som gjorde brunnarna men insamling bland allmänheten är inte fel eftersom det skulle innebära information om risker med dricksvatten. Problem med arsenik finns ju runt om i världen.

Bodil Esping

Bilderna är tagna av Erni och Ola Friholt vid deras senaste besök i Bangladesh.

1000 kvinnor nominerade till Nobels fredspris år 2005

Deras arbete tas för givet och är oftast osynligt, det uppmärksammas inte, det belönas inte. Miljoner kvinnor arbetar dag in och dag ut för att främja fred. De kämpar för överlevnad, de bygger upp det raserade, de startar nya fredskulturer.

För att representera dessa miljoner vill vi att 1000 kvinnor kollektivt ska ta emot och hedras med Nobels fredspris. (vi = kvinnor i Schweiz, nu samlad i en kommitté: 1000 Women for the Nobel Prize 2005).

84 gånger har fredspriset delats ut hittills, därav elva gånger till kvinnor

Varför 1000 kvinnor?

1000 är en symbol, säger den indiske miljökampan Kamla Bhasin. Det säger oss att fred inte är en dramatisk aktivitet utan uppnås steg för steg. Att fred inte är en individuell akt, som du kan åstadkomma ensam.

Vad utmärker fredskvinnor?

Sammanfattningsvis:

Ikkevåld

Långt och uthålligt fredsarbete

Ett föredömligt och ansvarsfullt agerande

Öppenhet och tolerans

Rättvisa Mm mm

Nobelkommittén i Oslo var mycket positiv till nomineringsförslaget. Enligt kommitténs regler kan tre personer motta priset.

Således kommer tre kvinnor att lottas ut bland de tusen för att i allas namn ta emot priset den 10 december 2005.

Prispengarna är tänkt att sättas in i en fredsfond där kvinnor i framtiden ska kunna söka för fredsarbete. Om allting klaffar och priset blir kvinnornas, vill säga.... Fortsättning följer!

Erni Friholt

Sommarmöte kring Siri Derkert

Kulturföreningen Fogelstad som nu går in i sitt tionde verksamhetsår, förlägger sitt sommarmöte till Vingåker den 7 augusti och låter det handla om konstnären Siri Derkert Siri hörde inte till kärngruppen på Fogelstad, men från och med 1943 tills skolan lades ner deltog hon varje år i kurser. Hon gjorde också Fogelstad odödlig genom utsmyckningen av Östermalms tunnelbanestation i Stockholm. Sommarmötet knyter an till årets utställning på Säfstaholms slott, som handlar om de kvinnliga modernisterna under 1900-talet. Konstchefen i Karlstad, Stefan Hammenbeck, kommer och talar om Siri och hennes konst. Alla fogelstadsvänner önskas hjärtligt välkomna. Vik dagen redan nu!

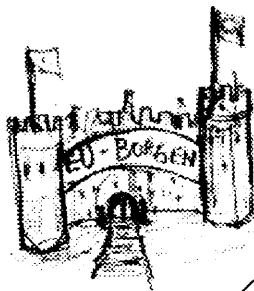
Närmare uppgifter genom Margareta Broon, tel. 0150-511 715 (mbroon@tiskali.se) eller Siv Larsson, 0150-270 48.

”...i en ny tids anda”

Kvinnliga modernister under tiden 1900 till 1930

Utställning på Säfstaholms slott, Vingåkers kommun, 19 juni-15 augusti. Utställningen rymmer ca sjuttio verk av drygt tjugo konstnärer som alla tillhör det svenska avantgardet, bland andra Siri Derkert, Vera Nilsson och Sigrid Hjertén. De har alla bidragit till att forma den nya tidens anda men också vidga dess innebörd.

NJA... JAG VET
INTE DET GÖRAN

HELLRE DEN FÖRSTE
PÅ "TORPET" I FLEN
ÄN DEN SISTE
I BRYSSEL

Illustration: Birgitta Tunovic

Kvinnors och naturens underordning - två sidor av samma mynt?

Maria Jansdotter

Ekofeminismen har sin upprinnelse i 1970-talets USA, där personer som befann sig i skärningspunkterna mellan kvinnorörelsen, miljörörelsen och antikärnvapen/antikärnkraftsrörelsen kunde skönja en gemensam intresseplattform där feminism och miljöaktivism sammanföll. Man kom att mena att det var en feministisk angelägenhet att värna om miljön - och vice versa. Man såg kopplingar mellan exploatering av kvinnor och exploatering av natur.

Ekofeminismen hade från början en stark aktivistisk prägel, inriktad mot praktiska protesthandlingar. Ekofeminismen har aldrig etablerat sig så starkt i Europa - men Greenham Common lägret i Storbritannien kan tjäna som ett europeiskt exempel på ekofeministisk aktivism. En organisation som *Kvinnor för fred* skulle med sitt antikärnvapenengagemang kunna ses som ett svenskt exempel - även om begreppet ekofeminism kanske inte uttryckligen har använts.

Efterhand har filosofer och andra teoretiker velat utveckla den ekofeministiska analysen.

De menar att västerländsk världsbild är präglad av en hierarkisk och dikotomisk uppdelning av tillvaron. Dikotomier utgörs av motsatta begreppspär där det ena ledet är underordnat det andra. Exempel på sådana är kultur/natur, rationalitet/emotionalitet, intellekt/kropp, aktivitet/passivitet, subjekt/objekt. Kultur/natur tjänar som ett slags huvuddikotomi i den västerländska världsbilden, under vilken det går att sortera in övriga. Världsbildens dikotomier är nära kopplade till könsföreställningar. Det överordnade ledet är förknippat med manlighet och kultur, och det underordnade är förknippat med kvinnlighet och natur. Det finns samtidigt en etnifiering av dikotomierna, där det västerländska står för civilisation och kultur och det icke-västerländska är det som förknippas med dess motsats. Likaså finns det en klassmärkning av dikotomierna, exempelvis är arbete som tar kroppen i anspråk underordnat intellektuellt arbete.

Överordnade värden i den västerländska världsbilden, och också i det västerländska samhället, är det som är orienterat mot rationalitet, intellekt, kontroll och aktivitet på olika sätt.

Ekofeministiska tänkare har ofta lyft fram klassisk grekisk filosofi som en källa till detta över- och underordningstänkande. Platons föreställningar om den materiella världen som en ofullkomlig spegling av den verkliga, himmelska världen, och aristoteliskt färgade tankar om mannens överordning kvinnan. Den grekiska filosofin har även präglat mycket av det kristna traditionsarvet.

Men också den moderna naturvetenskapen som växte fram under 1600-talet. Där har ekofeminister pekat på att en tidigare organisk världsuppfattning ändrades till att i större utsträckning handla om att uppfatta människan som subjekt - naturen som objekt. Naturen skulle tämjas och underordnas, liksom också kvinnokroppen.

Ekofeministisk teori har, utifrån den övergripande analysen om kvinnor och natur som underordnade i den västerländska världsbilden, utvecklats i åtminstone två riktningar.

En riktning menar att kvinnans och naturens underordning är ett resultat av orättfärdiga socioekonomiska hierarkier - så länge social och ekonomisk rättvisa inte råder, kommer underordningen att fortsätta. Denna tanke är inspirerad av ett socialekologiskt perspektiv. Det socialekologiska perspektivet företräds i första hand av grupper med en frihetlig socialistisk inriktning - i Sverige förvaltas tankarna främst i anarkistiska och syndikalistiska sammanhang. En grundläggande tanke är ett federalistiskt samhällssystem, byggt kring små, självstyrande enheter, med direkt demokrati.

En annan riktning menar att kvinnans och naturens underordning snarare är ett resultat av mentala föreställningar som sätter natur och kultur i motsättning till varandra. Detta perspektiv är inspirerat av ekosofiskt tänkande. Inom denna riktning förvaltas ofta ett andligt inslag - man betonar en andlig dimension av verkligheten - och i förlängningen av detta finns gudinnefeministerna, vilka är vanligare i USA än här.

I dagens läge försöker ekofeminismen lyfta fram föreställningen om *platstillhörigheten* som en väsentlig aspekt av människans identitet - rotlöshet skapar identitetslöshet. Och när man inte känner tillhörighet till platsen så kan detta underblåsa framväxten av en likgiltighet inför naturens exploatering, likaväl som av de människor som befolkar platsen.

Problem och kritik

Kritik som har riktats mot ekofeminismen har ofta handlat om att den förutsätter den könsförståelse som den också kritiserar, där kvinnor till sin natur är mera jordbundna, kroppsligare och har en medfödd förmåga att värna livet.

Detta har kritikerna menat vara ett sätt att låsa traditionella könsstereotyper, och att ekofeminism företräder ett slags könskonservatism, som har en syn på kvinnligt och manligt som någonting väsensskilt och biologiskt betingat.

Men även om vissa ekofeminister förutsatt att kvinnan till sin natur är mera jordbunden och kroppslig än män, så är det långt ifrån det enda, eller dominerande, perspektivet. Vad ekofeminismen snarare vill säga är att alla människor, kvinnor som män, är både kulturellt och biologiskt skapade. Men könsskillnaderna som vi känner dem är i allt väsentligt kulturellt skapade, och därför föränderliga över tid.

En annan kritik handlar om att ekofeminismen är mera intresserad av att analysera förhållanden i tredje världen än i västvärlden. Går det inte att applicera perspektivet på västvärlden - hur ser vi här kopplingen mellan exploatering av kvinnor och exploatering av natur?

Svaret på denna kritik är att det trots allt är i tredje världen som exploateringen av kvinnor och natur blir exceptionellt tydlig, i och med att det västerländska kapitalet tar i anspråk mark som förstörs och försvårar överlevnadsbetingelserna för människor. Kvinnor och barn är de som drabbas hårdast.

Ytterligare kritik handlar om att ekofeminismen uppfattar västvärldens kultur som roten till allt ont - medan man romantiserar andra kulturer, framförallt från så kallade ursprungsbefolkningar. Perspektiv från nordamerikas ursprungsbefolkning har till exempel spelat stor roll för amerikanska ekofeminister.

Denna kritik bemöter ekofeminismen med att icke-västerländska kulturer i viss utsträckning faktiskt förvaltar perspektiv som inbegriper en helhetssyn på människa och natur, vilket vi bör eftersträva som korrektiv till vår egen kultur.

Aktivitet/ aktualitet idag inom olika områden

Fortfarande gäller att ekofeminismen är starkast etablerad i Nordamerika, även om ett visst intresse kan skönjas också i Europa, kanske framförallt inom akademien. Bland annat finns inom religionsvetenskapen ett intresse för att studera världsbild och värderingar som de uttrycks av ekofeministiskt orienterade teologer. Där är det speciella att man knyter samman ande och materia - och betonar andligheten som förankrad i platsen. Djurrättsaktivism och vegetarianism använder sig ibland av ekofeministiska perspektiv. Då visar man på hur exploateringen av djur har ett symboliskt samband med exploateringen av kvinnor.

Vandana Shiva, som fick det alternativa nobelpriset 1993, Right Livelihood Award, är en indisk miljö- och människorättsaktivist med ekofeministiskt perspektiv. Hon har bland annat skildrat hur kvinnor på indiska landsbygden har slutit sig samman för att motverka västerländska företagsinvesteringar med skogsskövling och annat som resultat.

Maria Jansdotter

Maria Jansdotter är fil.dr. i religionsvetenskap vid Karlstads universitet

BÖCKER

Hybris

-USA:s strävan efter global dominans

Noam Chomsky

Ordfront

Noam Chomsky är en av de främsta och fränaste kritikerna av USA:s utrikespolitik. Efter böckerna Skurkstater och 11/9 kommer nu Hybris, ytterligare en genomgång av lögnerna och hyckleriet i USA:s officiella politik. Varför bemödar sig inte fler om att göra jämförelser mellan det USA:s officiella talesmän anklagar andra länder för och det som USA-administrationen själva gör sig skyldiga till?

Även om president Bush är i fokus, är det flera presidenter som får en släng av skopan. En av dem är president Kennedy som upprört konstaterar att Sovjets placering av missiler på Kuba skulle gå att jämföra med om USA placerat ut missiler i Turkiet. En av presidentens rådgivare påpekar då att det har faktiskt USA gjort, och det redan flera år tidigare.

Men det är inte bara folk runtom i världen som är bekymrade över USA:s imperie-strävanden.

En av de befarade konsekvenserna är att de som är utpekade som fiendeländer kanske inte finner sig i att invänta sin egen utplåning och då är massförstörelsevapen det enda som förhindrar USA att inter文enera. Det kan dessvärre bli en av lärdomarna av Irakkriget. Hade USA invanderat om de befarade att Saddam förfogade över massförstörelsevapen? Knappast!

Trots att USA:s utrikespolitik redan är på väg att ge katastrofala följder, är Chomsky ändå optimist. Det positiva i utvecklingen är ett ökande människorättsintresse hos allmänheten. Det har vuxit i omfattning sedan 1960-talet och med World Social Forum har den globala rörelsen fått ett genombrott.

CAROLINE RUNESDOTTER

Chomsky HYBRIS

- USA:s strävan efter global dominans

Tro, terror och balans

Ingmar Karlsson

Wahlström & Widstrand

Ingmar Karlsson har varit anställd på UD sedan 1967 och bland annat tjänstgjort vid ambassaderna i Damaskus, Alger och Beijing. Till hans meritlista hör också att han varit chef för UD:s analysgrupp.

För närvarande är han generalkonsul i Istanbul. I det här sammanhanget är denna bakgrund relevanta uppgifter. Det Ingmar Karlsson har fokus på i sin bok är religiös extremism och hur den tar sig uttryck i politiken.

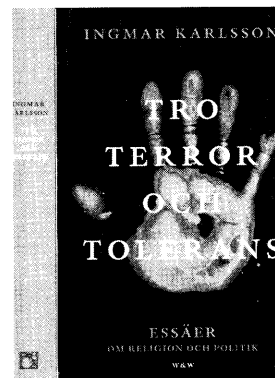
Det är inte bara islam, utan också den kristna fundamentalismen liksom hinduisk nationalism och konfucianismen som politiskt system.

Idag underskattar vi inte längre betydelsen av religiös fundamentalism av olika slag, men förmodligen har vi inom den västliga hemisfären svårare att se den kristna fundamentalismens betydelse eller en hybrid: den kristna sionismen i USA. Donald Rumsfeld är direkt engagerad i International Fellowship of Christians and Jews som ger stöd åt bosättningspolitiken i Israel.

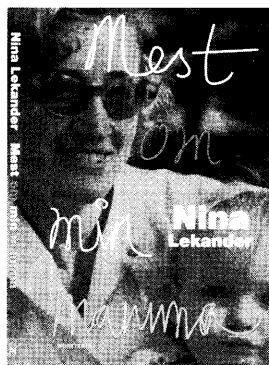
Tro, terror och tolerans behandlar konfucianismens betydelse för utvecklingen i Sydostasien, islam och hinduism i Indien, den kristna högern i USA, religionen och ideologins betydelse i de jugoslaviska krigen, de islamistiska rörelserna, Palestinafrågan, Antisemitism och Orient versus Occident.

Det är alltså stora svep, men Ingmar Karlsson har gedigna kunskaper inom de områden han behandlar. Jag känner mig tveksam till en del av hans påståenden och anser att han inte tillmäter omvärldsförhållanden och andra staters inflytande på utvecklingen tillräcklig betydelse. Men jag tar gärna emot alla de historiska bakgrundsteckningar, inblickar i de olika religionernas myter och föreställningar han frikostigt delar med sig av. I det avseendet är den här boken en guldgruva.

CAROLINE RUNESDOTTER

BÖCKER

Mest om min mamma

Nina Lekander
Norstedts förlag

När Nina Lekanders mamma dog var hon oförberedd. Vem kunde tro att hennes mamma Lena var döende när hon skickas hem från Karolinska sjukhuset som "ickeinläggningsmässig". Då hade hon bara två dagar kvar att leva. Hon dog medan de väntade på plats på Radiumhemmet, eller att en vårdcentral skulle ta emot dem för att tappa på vätska. Det var först när mamman redan var död de fick erbjudande om det anhörigsamtal som cancersjukvården erbjuder.

Men det här är inte boken om svensk sjukvård som kollapsat, det är istället en återblick och inlevelse i det liv som just gått förbi. Nina Lekander plockar fram brev och dagboksanteckningar och försöker leva sig in i det liv och den människa hennes mamma var. Det blir ju lätt så att vi tar våra närmaste för givna och ställer aldrig de frågor vi borde gjort, förrän det är för sent.

Mest om min mamma blir därför en biografi över mamma Lena, född 1924, högutbildad, lärare till professionen, aktiv och verksam hela sitt liv, tills hon plötsligt blir sjuk och dör. Jag tillhör samma generation som Nina Lekander, min mamma samma generation som Lena. När jag ser på mitt eget liv som mor undrar jag om inte våra barn riskerar att bli ännu mer ställda den dag vi går bort. Livet har blivit än mer hektiskt och tiden att reflektera och minnas allt knappare. Kommer vi att ha lämnat efter oss en lika riklig tillgång på spår av ett liv som Nina Lekanders mamma Lena? Knappast.

CAROLINE RUNESDOTTER

Så länge det finns hunger De jordlösas rörelse i Brasilien

Lennart Kjörling
Ordfront

Jordreform har varit en ständigt återkommande fråga i många Latinamerikanska länder. I Brasilien finns numera en stark rörelse som tar saken i egna händer och ockuperar jord som inte brukas.

Lennart Kjörlings bok om de jordlösas rörelse är både ett spännande reportage från plats, där vi får vara med om jordockupationer och möta olika deltagare i rörelsen, men den ger också tillbakablickar i Brasiliens historia där jordockupationer har en lång tradition.

Mina egna kunskaper om de jordlösas rörelse i Brasilien inskränkte sig till att jag var medveten om att de är en stark politisk kraft i det politiska livet idag.

Men det jag inte visste är att rörelsen har en medveten linje såväl när det gäller kvinnosyn som hållbar utveckling. Och mycket riktigt i MST:s vision för Brasilien ingår mer än jord till alla som vill bruka, de vill också ha ett rättvist samhälle, jordreform där bra skolor, hälsovård, krediter och stöd för ekologiskt jordbruk ingår.

Den brasilianske pedagogen Paulo Freires pedagogiska tankar omsätts i de nya skolor som byggs upp. Det är alltså en mycket mer genomtänkt och omvälvande rörelse än jag haft en aning om.

Lennart Kjörling har tillbringat fyra år i Brasilien som biståndsarbetare och hans erfarenheter har också resulterat i en film som han gjort tillsammans med Lars Westman, med samma titel som boken.

CAROLINE RUNESDOTTER

BÖCKER

Vinthunden

Gertrud Hellbrand

Wahlström & Widstrand

Att ungdomen kan upplevas som ett helvete är knappast någon nyhet. Redan antikens filosofer beklagade sig och sedan följer en strid flod av författare som genom gångna sekler berättar om rädslor, ensamhet, övergrepp och total maktlöshet.

Så illa som antihjältinnan i den begåvade debutanten Gertrud Hellbrands bok *Vinthunden* får man dock hoppas att inte många mår. Här tangeras den absoluta nollpunkten – människovärde, respekt och empati är så perifer begrepp att de helt kan ignoreras.

När vi möter flickan i denna – till största delen prosalyriska berättelse – sitter hon ensam och övergiven i ett mörkt rum och stirrar på en blänkande dataskärm. Där kan hon se sin egen hemsida med bilder av sexuell förnedring. Bundna lemmar i onaturliga positioner. Ett litet vitt ansikte som inte visar några känslor trots att smärtan är synnerligen påtaglig.

Denna unga kvinna har på olika sätt försökt finna något meningsfullt i tillvaron. Hon har tillsammans med en manlig vän försökt ingå i den populära gröna vågen men resultatet blev bara hunger och frustration. Inte heller några lesbiska relationer har kunnat mildra den gnagande ångesten.

Nu sitter hon som sagt isolerad och betraktar apatiskt sin skamligt exponerade kropp. Den tillhör vem som helst som behagar klicka in sig. För att uthärda förnedringen skär sig flickan med jämna mellanrum. De knivskarpa rakbladen blir hennes utväg, ett desperat sätt att protestera mot ett samhälle som så grundligt svikit henne.

Ingenting hjälper mot det här, mot den här kroppen, mot det här mörkret. Jag är ett monster.

Någon borde slå in dörren till den unkna lägenheten och med våld – om så krävs – konfiskera snuskfilmer och blodiga rakblad. Sedan finns det en flicka som behöver massor med kärlek, tröst och hjälp. Det är bråttom. Snart kan det vara för sent!

MAJ PERSSON

Mitt sargade hjärta

Lilli Jahns liv 1900-1944

av **Martin Doerry**

Översättning av Karin Mossdal

Norstedts förlag

Än i dag når oss nya vittnesmål om nazismens vedervärdigheter. I denna tjocka bok skildras Lilli Jahns öde. Hon var en judisk läkare av god medelklassfamilj, gift med en arisk kollega och mor till fem barn. Det är ett av hennes barnbarn som sammanställt denna brevväxling mellan en internerad mor och hennes övergivna barn.

Lillis olycka orsakas av makens begäran om skilsmässa på grund av mötet med en yngre kvinna som snart blir gravid. Som ensamstående judinna blir Lilli till ett lovligt byte för illvilliga byråkrater som ogillar karriärkvinnor.

Först skickas hon till arbetslägret Breitenau för att senare förpassas till Auschwitz. Om hon dog av hunger och umbäranden eller genast skickades till gaskammaren har inte gått att fastställa.

Denna biografi bygger på över 570 brev samt många officiella och privata dokument från åren 1882 till 1962.

När Lilli grips är hennes yngsta barn endast två år. Det blir den fjortonåriga dottern Ilse som nu får axla ansvaret för familjen. Trots sin låga ålder lyckas flickan bemästra den svåra situationen och hålla samman familjen. Av fadern och hans nya fru får de bara sporadisk hjälp. Det förälskade paret visar varken ånger eller skamkänslor, gör troligtvis inget för att försöka rädda Lillis liv.

Det är oerhört gripande att läsa korrespondensen mellan mor och barn. Här talas främst om konkreta saker som brist på mat och kläder. Alla låtsas i det längsta att nuet bara är en ond dröm. Barnens brev svämmar över av kärlek och längtan. Hoppet om en lycklig återförening upphör aldrig.

Så här skriver dottern Johanna: ”Hur mår du? Jag måste tänka på Dig så mycket. Idag när det ringde på dörren och jag tittade ut tänkte jag att det var Du, mamma, som stod utanför dörren. Jag hade en så konstig känsla som jag aldrig haft förut. Men vilken besvikelse när det inte var Du. Det var fru Kunz.”

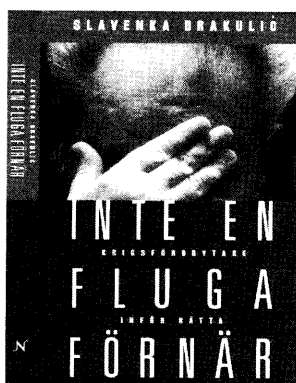
Denna bok är en storartad hyllning till Lilli Jahn och hennes olyckskamrater. Läsupplevelsen är så stark att inte den mest förhårdade förmår bortse från den uppenbara ondskan

MAJ PERSSON

BÖCKER

Inte en fluga förnär – krigsförbrytare inför rätta

Författare Slavenka Drakulic
Nordstedts

Det har länge varit tyst om rättegångarna mot krigsförbrytare från forna Jugoslavien. Slavenka Drakulic som följer en del av rättegångarna vid krigsförbrytartribunalen i Haag, konstaterar att hon är en av ytterst få åhörare. Det är sorgligt.

Det som är mest skrämmande är hur dessa ”hyggliga” grannar, arbetskamrater plötsligt förvandlas till samvetslösa bödlar.

När Florence Mumba, domare vid en av rättegångarna offentliggör straffen för några av de dömda börjar hon med att citera Eleanor Roosevelt: Var börjar egentligen människans universella rättigheter att gälla? Och fortsätter: I det lilla hemmavid. Politiska ledare och generaler är maktlösa om vanliga människor vägrar att begå brottsliga handlingar under krig. Självsvåldiga opportunisterna kan inte förvänta sig misskund, oavsett hur låg rang de hade.

Slavenka Drakulics bok är skrämmande på mer än ett sätt. Hon skildrar också hur spåren efter kriget lever kvar. I Kroatien besöker hon en by där ett av vittnena i rättegången har mördats, där betraktas fortfarande krigsförbrytarna som krigshjältar och historieskrivningen har suddat bort alla ohyggligheter som begåtts.

CAROLINE RUNESDOTTER

En klass för sig

Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer

Fanny Ambjörnsson
Ordfront

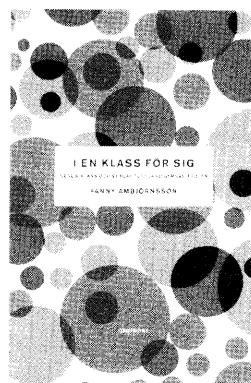
En klass för sig är Fanny Ambjörnssons avhandling inom ämnet Socialantropologi. Kan man skriva så här i en avhandling? Så friskt, så befriande, är kommentarer jag hört. Fanny Ambjörnsson har studerat relationerna mellan tjejerna och problematiserat hur genus skapas i relationen dem emellan.

I avhandlingen möter vi tjejer i två olika gymnasieklasser i en Stockholmsförort.

Författaren är med i klassrummet, på rasterna, på caféer, klassfester och krogbesök. Händelser och replikskiften återges och kommenteras och det är detta som är så spännande: hur till synes ganska grova eller ibland harmlösa dialoger analyseras.

Självständighet och det fria valet, är centralt i vår föreställning, liksom den självständiga individen. En individualisering som är en del av konsumtionssamhället och den moderna välfärdsstaten där sociala rättigheter och skyldigheter inte längre knyts till familj utan till individ.

Är vi då fria att skapa vår identitet, är tjejerna fria eller förtryckta? Det finns inga enkla svar på den frågan, konstaterar Fanny Ambjörnsson. Däremot finns hos tjejerna en opposition mot normer och ideal och som tydligen är en handlingsmöjlighet som är möjlig för dem idag. Några enkla svar får vi alltså inte i Fanny Ambjörnssons avhandling, däremot en möjlighet att reflektera över hur tjejer blir just tjejer och hur de förhåller sig till föreställningen om den normala tjejen.

CAROLINE RUNESDOTTER

SKV 1914-2004 - Detta jubileum firades med bravur i Stockholm

Under rubriken "Feminism i går - i dag - i morgon" firade Svenska Kvinnors Vänsterförbund sitt 90-årsjubileum på Kafé Marx i Stockholm den 20 mars 2004. Kulturföreningen Fogelstad, Elin Wägnersällskapet och Deaföreningen var medarrangörer till seminariet.

I GÅR... Ett digert program startade med en kvinnohistorisk kavalkad där Hjördis Levin, med hjälp av skådespelarna Anita Berger och Anita König samt SKV:s egen Britta Lorentzon åskådliggjorde början på den moderna kvinnohistorien.

Den 19 mars 1914 samlades 19 kvinnor som bildade Föreningen Frisinnade Kvinnor. Ambitionen var att få med kända kvinnor från hela landet och bildandet var i första hand en protest mot krigshetsen. Fem månader senare bröt Första världskriget ut.

"Vi kände det som en bjudande plikt att visa att vi fanns till som självständigt tänkande och menande, även om vi inte hade rösträtt", skriver föreningens första ordförande, Ada Nilsson, i sina memoarer. "Det gällde att bekänna färg, att ställa upp sig på den barrikad vi tillhörde."

De viktigaste frågorna för den nybildade föreningen blev

- en omedelbar lösning av försvarsfrågan,
- sociala reformer, som "snara och kraftiga åtgärder för folknykterhetens främjande",
- verklig demokrati,
- rösträtt för kvinnor.

1921 samlades representanter för föreningens nära 2000 medlemmar på Fogelstad varvid föreningen ombildades till Frisinnade Kvinnors Riksförbund. 1931 byter de namn till Svenska Kvinnors Vänsterförbund, möjligen på grund av ideologiska motsättningar om hur försvarsfrågan skulle lösas. Dessa välutbildade kvinnor arbetade med frågor som "Kvinnorna och världskrisen" och "Kvinnornas vapenlösa uppror mot kriget".

De protesterade bland annat mot permittenttrafiken 1943, dvs. tyska soldattransporter genom Sverige. Och redan 1944 ville dessa kvinnorna ha 50/50 i riksdagen samt i alla andra offentliga representationer.

Hjördis Levin

Foto A.Bang

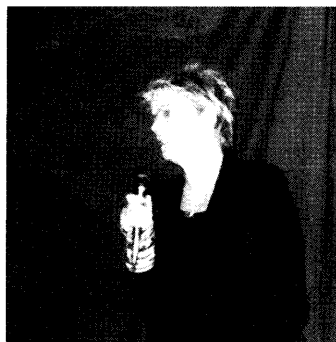
Först en kvinnohistorisk kavalkad av Hjördis Levin. Hon deltog själv i pjäsen tillsammans med Anita Berger och Anita König och Britta Lorentzon. Vi hade stor behållning av denna pjäs som sträckte sig från tiden 1914 – 1975.

Fr.v. Anita König, Britta Lorentzon, Hjördis Levin och Anita Berger.

SKV 1914-2004

I DAG... kommer **Maria-Pia Boethius** som påstår att feminismen är starkare än någonsin och att Sverige av FN är utsett till världens mest jämställda land. Nej, fortsätter hon, vi är ett grovt ojämnt och ojämnt land, trots att kvinnorna har drivit frågorna så länge. Maria-Pia fortsätter att ge oss inblick i kvinnornas vardag i världen: en halv miljon mördas varje år av en närstående man.

Vad har man då gjort för kvinnorna i Sverige? Lagar ändras men inget händer. Sanningen är att nästan alla våldtäktsmän går fria, konceptet är att vi ska vara rädda. Tyvärr är männens feghet värst, de säger inget, de är tysta. Dessutom äger vi inte offentligheten, vi är bara "lagom" framsläppta av manssamhället. Var tredje kvinna på jorden lever med skador av mäns våld. Barnsexturismen ökar i tredje världen. Men mitt i allt detta är feminismen den snabbast växande rörelsen i världen. Utan våld! Maria-Pia fortsätter att berätta om hur hon i FN träffade en feminist från Jemen där de går till fots för att nå avlägsna byar. Hur de informerade byborna om att kvinnor kunde rösta på kvinnor.

En ung kvinnogeneration över hela världen kommer nu - i Florens har till exempel 80 000 träffats och detta är VÅRT medium - det nås via mun till mun. En intressant grej är att många skandaler, som Euron-affären och avlyssningen av Kofi Annan, har kvinnor avslöjat.

Maria-Pia är kritisk till medierna. Även public servicekanalerna och filmer innehåller dödande av kvinnor, förtryck av kvinnor och barn. Och går vi in i politiken måste vi acceptera den manliga strukturen där. Maria-Pia pekar på tre starka kvinnor: Gudrun Schyman, Margareta Winberg och Mona Sahlin som har blivit avsatta, förflyttade eller stukade. Tyvärr har vi aldrig fått vara med och stifta lagar och vi lyckas inte förmedla det vi har lärt och uppnått till nästa generation. De får börja att erövra om igen.

Så konstaterar hon att propagandan inte ser ut som förr. Det värsta är dokusåporna, de ger oss en bild av världen där man ljuger, bedrar och väljer bort. Den vinner som trampar på flest och vi delar in oss i vinnare och förlorare.

I MORGON... och nu kommer **Lina Hjort**. Är den nya generationen lika medveten som hon - ja, då finns det hopp. Hon är 25 år, utbildad i juridik och har redan konstaterat att juridik-studerande är otroligt mansgrisiga.

I nio år har hon jobbat med feminism och kvinnofrågor och konstaterar att det finns en större medvetenhet idag. Det är OK att ifrågasätta, men pressen på unga tjejer är större än någonsin. Hon har lärt ut självförsvar för tjejer och det blir män provocerade av. Men här gäller det mer än våldet - viktigast är att få unga tjejer att respektera sig själv. Lina ser följande utmaningar för modern feminism:

- Klass. Man har idag förlorat klassperspektivet. Alla kvinnor är inte lika, men kvinnorna drabbas mest av dåliga jobb och nya former av flexibla anställningsvillkor.

Inom vård och handel slår den individuella lönesättningen mot kvinnorna. Uppdelningen av hemarbetet är fortfarande inte bra. Efter att ha fått barn är kvinnan fast i samma kvinnofälla som hennes mamma satt i.

Sex timmars arbetsdag är en stor fråga liksom sexualiseringen och den extrema utseendefixeringen. Tjejer kritiseras för vissa kläder de bär, men ingen skulle komma på tanken att göra detsamma med killarna. Flickorna får "gullimutt-grejer" medan pojkarna leker med vapen.

Idag finns även tjej-Lego. Och vad är nu det? Jo,

forts. nästa sida

SKV 1914-2004

Tankar från en värnpliktig som deltog i SKV:s 90-årsjubileum

det är stora bitar, rosa förstås, som man bara kan bygga en sak med, "väsentligheter" som sminkbord och swimmingpool.

Så avslutar hon med att delge oss hemska historier som att femåringar numera bantar och att i tioårsåldern kan flickor åka in och ut på anorexisjukhusen. Det finns även barnprogram på TV där tjejer lär sig banta, som My Little Pony där tjejhästarna inte vill äta för "de vill vara smala". Det är riktigt otäcka saker och det går en rysning genom hela salen.

Seminariets sista programpunkt utgörs av ett fartfyllt framträdande av teatergruppen Skrämselhicka. Kvällen avslutas med en läcker buffé, mycket prat och riviga feministsånger från hela 1900-talet förmedlade av Anita Berger

Gunnel Malm

Skådespelerskan Anita König

Britta Lorentzon som skådespelerska

Foto: Evy Hagman

Om bara lite drygt en månad blir jag klar med min militärtjänstgöring. Det har varit ett fantastiskt händelserikt år – jag har fått lära mig om vapen och hotbilder; motsvarande 10 högskolepoäng sjukvård med skadeplatsövningar. Jag har fått springa snabbare än jag gjort förut, jag har dykt djupare och lyft tyngre och jag har känt min fysiska kapacitet på ett sätt som jag tidigare inte gjort. På många sätt har det varit ett fantastiskt roligt år. Men, för att vara fullkomligt ärlig, mer psykiskt utmanande än jag kunde tänka.

Då menar jag inte psykiskt utmanande för att jag skulle vara en mjuk människa inte kapabel att klara mig i en så macho miljö, nej, och inte psykiskt utmanande för att jag inte skulle vara tillräckligt smart, nej, utmaningen har legat på ett annat känslomässigt plan. Från första dagen i Karlskrona blev jag nämligen medveten om hur oerhört annorlunda vi ändå inte helt få tjejer var. Min kropp blev ständigt uppmärksam, jag var för tjock eller för smal, jag hade för små bröst och för stor rumpa eller kanske var jag si eller så i säng och oavsett vilket – positivt eller negativt var min och andra kvinnors kroppar utan tvekan allmän egendom.

Det var inte egentligen mer än jag räknat med men jag hade inte räknat med hur krävande det skulle vara att ständigt bemöta. Mina befäl skötte sig förvisso föredömligt, den som trakasserade någon åkte genast in på en ordentlig utskällning och hot om att bli hemskickad omedelbart. Jag har också senare under året sett och hört att det inte bara är ett tomt hot utan att inte helt få faktiskt har blivit hemskickade utan vitsord och med polisanmälningar över sig och det är naturligtvis positivt. Men att upptäcka att mina jämnåriga medmänniskor som jag i min naivitet trott var relativt öppensinnade istället i många fall var raka motsatsen det hade jag inte räknat med.

Jag är nu inte den att bli avskräckt av lite fördomar, jag har pratat med och skämtat med och svarat med samma mynt. Jag har blivit arg och skällt och jag har förklarat och faktiskt fått en viss respons. Men att det ska behövas! Hur orkar dessa coola tjejer som åker på FN-uppdrag där stämningen tycks vara ännu råare? Imponerande. Hur orkar man ständigt bli ifrågasatt och ständigt kämpa sig fram utan att kunna slappna av och bara bli en i gänget?

På SKVs 90-årsfirande i Stockholm sög jag i mig styrka från alla intelligenta talare och medlemmar. Hur skön var inte vetskapen om att fler finns som kämpar för samma sak som jag.

Och ändå, när jag först hörde om den förening som finns för kvinnliga värnpliktiga, som har till syfte att kvinnliga värnpliktiga på olika ställen ska få kontakt med varandra och utbyta erfarenheter, kände jag genast de känslor jag lärt mig känna; jag undrade nedlåtande vad de kunde prata om på sina möten; jag tänkte att jag minsann kunde klara mig själv och att det är väl bara att välja och göra. På mindre än en sekund tog jag upp det enklaste av patriarkala maktbeteenden – att nedvärdera kvinnors intressen (och föreningar) för att minska deras betydelse, och gjorde det till mitt.

Så indoktrinerad av patriarkalt tänkande jag är trots att jag ansett mig ganska så upplyst, hur kan jag räkna med att ett gäng killar i tonåren skulle vara medvetna om sitt maktbeteende? Idiotiskt! Men jag tror tyvärr inte att det är helt ovanligt att vi utan att tänka oss för faller in i mönstret och tänker nedvärderande om varandra. I en sådan situation där männen är i majoritet har vi lärt oss att ta deras värderingar för våra egna och utöva maktbeteende över varandra på samma sätt som männen utövar det över oss. Oavsett hur solidariska vi är när det bara är kvinnor närvarande är det så lätt att sedan bli så angelägen om att passa in och bli accepterade att vi kanske inte helt vågar stå för, eller ta strid för, det vi vet

Fr.v. Zaida Hagman med dottern Evy Hagman, i bakgrunden Elly Engstedt och Majvi Liljegren

Rut Bohman, Aase Bang och Evy Hagman medverkade med korta tal. Presenter från DEA-muséet och Fogelstaförbundet gladdade oss särskilt mycket. Stockholmsavdelningen skall ha stort tack för den fina festen !

Zaida

SKV 1914-2004

är rätt därför att det är så tungt att jämt vara den där jobbiga som inte är med i gruppen.

Jag gör inte så längre för jag har turen att ha en fantastisk feministisk mamma som uppfostrat mig att tänka själv. Jag kom ganska så fort på hur fel det var att tänka nedlåtande om de kvinnor jag istället borde ha stöttat och blivit stöttad av. Numera bråkar jag så ofta jag kan och har inga alls intentioner att hålla tyst när någon kläcker förnedrande kommentarer om mina medsystrar. Men, i den kampen, så viktigt det är att träffa likasinnade ibland, att hålla ihop och stödja varandra. Så viktigt att vi blir inspirerade av varandra för att fortsätta stå rakryggade och inte ta någon skit. För hur tungt är det inte, när vi bombarderas av orättvisor och dumheter från alla håll och kanter, till och med ibland från oss själva.

Tack Maria-Pia, Lina, Skrämselhicka och alla fantastiska kvinnor som kämpat så länge för inspirationen, den behövdes!

Torunn Liljegren

Majlis Fridén

Foto A.Bang

Tack, tack, tack.

*Alla medlemmar och prenumeranter,
för att ni skickade pengar till oss.
Nu kan vi betala hyra och telefon,
trycknotan och portot, även i år.
Vi visste att vi kunde lita på er.
Ha nu en fin sommar och läs vår tidning och
kom på våra 90-årsfester så
får vi se hur det går nästa år. Kom ihåg
kvinnorörelsen lever.
Zaida*

Hyr en vecka i Gesunda i Dalarna

Nära Siljan, många sevärdheter.

**Till en kostnad av 2000 kronor/vecka
Medlemmar 1500 kronor**

Bäddar: 4 fasta, 2 extra-bäddar samt
Lillstuga med 2 bäddar,
Storstuga med öppen spis
Kök, lättskött med kyl och frys.
Dusch/toalett, kallt och varmt vatten.
Eget linne och handdukar.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

tel: 08-777 60 25, 070-728 37 88,
tel 08-640 92 05, 08- 649 30 18

Välkommen!

Den 19 maj var det möte på Jämställdhetsrådet

Utbildningsminister Thomas Östros var inbjuden att tala om jämställdhet inom undervisningen.

Han menade att detta arbete måste börjas redan i förskolan. Enligt flera undersökningar får pojkar mycket större uppmärksamhet än flickor, och det grova språket används redan där mot flickor.

Katarina Lindahl från RFSU efterlyste sex-och samlevnadsundervisning i skolan. Att fler lärare kan ge denna undervisning, så inte det blir sexualupplysning via porrfilmer som gäller både för pojkar som flickor. Ungdomarna tror att det är så sexlivet ser ut, med rakade kön och stringtrosor.

En längre diskussion började där många ledamöter hade åsikter om hur det ser ut nuförtiden och kanske det var bättre förr. Några medlemmar ville att pressen borde skriva mera om att det inte är manligt att slå kvinnor.

Efter allt tal om ojämställdhet i skolor och högskolor, berättade Mona Sahlin om vad som var på gång på jämställdhetsfronten. Varje departement skall ha jämställdhetstankar i sitt arbete och budget. Att 2.5 miljoner är avsatta till arbete mot sexualiseringen av det offentliga rummet. I samband med detta kom frågan om bidrag till kvinnorörelserna upp igen, men något rejält svar kom inte.

Vid rapporter om våra egna aktiviteter berättade jag om vårt 90-årsjubileum och om vårt arbete inom Världskvinnomarschen 2005.

Jag tyckte det var ett bra möte där många fick möjlighet att yttra sig.

Maria Sandgren Loa.
Ordförande i SKV

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
(Tisdag och torsdag 13-15)
tel: 08-640 92 05
e-post: skvstockholm@telia.com

Postgiro: 50 50 95-0
Insamlingskonto: 5 13 23-4
E-post: info@svenskakvinnor.nu
eller: zaida.hagman@spray.se
Hemsida: www.svenskakvinnor.nu

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
(Måndag-fredag 13-15)
tel: 031-14 40 28

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och för ett rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete,
att verka för ett samhälle där alla barn är trygga och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation, etniska tillhörighet eller nationalitet,
att verka för fred, allt framtidsarbetets grundval,
att verka för skydd av vår egen och framtida generationers samhälle,
att verka för solidaritet mellan folken, särskilt solidaritet med kvinnor, som i regel är hårdast drabbade av förtryck och exploatering,
att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

År 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen "Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnans likställighet". År 1932 utvidgades förbundet så att samarbete blev möjligt med alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.
År 1946 anslöt sig Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV. (Women's International Democratic Federation). KDV har konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd hos Unesco. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och framlägga egna förslag.

Välkommen som medlem i SKV!

☐ Ja, jag vill gärna bli medlem i SKV
postgiro 50 50 95-0

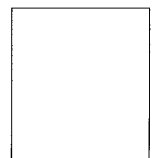
Ja, jag vill gärna prenumerera på Vi Mänkor

☐ Prenumeration 4 nr 150 kr/år
postgiro 90 24-1

Namn:.....

Adress:.....

Postadress:.....

SKV
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

Returadress:
SKV
Linnégatan 21 B
413 04 GÖTEBORG

BEGRÄNSAD EFTER-
SÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

FRED MED FREDLIGA MEDEL och BEHOVET AV FÖRSONING

Seminarium på Västkusten - ett led i SKVs 90-årsfirande

lördag och söndag 18-19 september

plats: Bergakungens lada, Tönsäng, Orust

Medverkande : fredsforskare **JÖRGEN JOHANSEN**
Icke våld som revolutionär kraft - inte bara teknik utan en livsstil

fredsforskare **KERSTIN SCHULTZ**
Icke våld och försoningsprocesser i forna Jugoslavien
Vad kan vi lära?

Historiker **HJÖRDIS LEVIN**
Historisk översikt över kvinnofredsarbete - Elin Wägner, Vita Bandet....

Idéhistoriker **AMANDA PERALTA**
Lösning av konflikter med eller utan våld. Det går att "tänka om"

"Kvinna till Kvinna" **KERSTIN GREBECK**
Dagens aktiva fredsarbete på gräsrotsnivå i konfliktområden

På lördagskvällen

FEST
med buffé och musik - Barbro Fridén m fl

Anmälan till SKV Göteborg: 031-144028
För mer information: Erni Friholt, Orust: 0304-512 15

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND
medarr: Fredsrörelsen på Orust och Svenska Freds i Göteborg
med ekonomiskt stöd av UD och Folkuniversitetet